

Dětská klinická psychologie

(PSMA007)

Psychologický ústav FF MU

Hana Jahnová

Akademický rok 2022/2023

Témata sdělení

- Dítě ohrožené prostředím
- Vztah novorozence a pečující osoby z pohledu psychického vývoje dítěte

Téma sdělení

- přináším pohled k zamyšlení přesahující novorozenecké období; novorozenecké období nechápu jako období 28 dnů života, ale jako období časově identické s obdobím šestinedělí, tedy se 6 týdenním obdobím
- v kontextu mého sdělení je pečující osobou ta osoba, které o dítě pečuje – nemám na mysli jen biologické rodiče dítěte; ale přemýšlím o všech pečujících osobách – dětské sestry, lékaři; kliničtí psychologové, osoby angažující se v NRP - pěstounky na přechodnou dobu; dlouhodobí pěstouni či adoptivní rodiče
- psychický vývoj dítěte je možno utvářet mnoha způsoby, především však naplňováním jeho základních potřeb; vycházím z konceptu Pessa Boyden Systém Psychomotor (PBSP), který upozorňuje na 5 základních potřeb v životě každého jedince
- ve všech vývojových obdobích potřebujeme, aby byly tyto potřeby naplňovány, potom jsme schopni žít plnohodnotný život
- pečující osoby, a teď nemám na mysli jen biologické rodiče, tyto potřeby zpravidla uspokojeny mají, proto se mohou věnovat dětem v rozličných životních situacích a podporovat jejich vývoj

Cílem sdělení

- upozornit na základní vztah mezi dítětem a pečující osobou
- představit možnosti utváření a rozvíjení tohoto vztahu pomocí PBSP – uspokojováním 5 základních potřeb
- nabídnout možná doporučení uvažování o základních potřebách dětí raného věku

Základní potřeby dětí raného věku

- chování a jednání dospělého člověka zásadně ovlivňuje to, jakým způsobem mu jeho pečující osoby v dětství sytily jeho základní potřeby, tzn. jaký vztah se mezi postupně utvářel
- pro pohled na základní potřeby je velmi ilustrativní metoda Pesso Boyden Systém Psychomotor (PBSP)
- PBSP je jedna z původních psychoterapeutických metod určených k sebepoznávání, vyrovnávání se s osobní historií a nacházení hlubšího smyslu a radosti v životě

PBSP rozeznává 5 základních potřeb

1. Potřeba - potřeba místa -

- každý člověk očekává, že ve světě najde své místo – že bude mít dost prostoru v mateřském lůně, po narození v náruči rodičů, v dětské postýlce, ve svém pokoji, mezi blízkými... že jimi bude radostně vítán v celé své individualitě takový, jaký je.
- s touto potřebou úzce souvisí v pozdějším dospělém životě schopnost cítit se doma, přesvědčení, že tu "jsem správně" a "nejsem mimo".

PBSP rozeznává 5 základních potřeb

2. potřeba – potřeba bezpečí a lásky -

- každý člověk očekává od světa ochranu
- nejprve jej před škodlivými vlivy ochrání mateřská děloha, po narození rodičovská/pečovatelská náruč a záštita
- získává-li dítě včas zkušenost, že je chráněn, pro jeho další život to znamená pocit bezpečí a schopnost žít aktivně, bez přehnaného pocitu ohrožení

PBSP rozeznává 5 základních potřeb

3. potřeba – potřeba podnětu, péče a výživy –

- každý člověk očekává péči a výživu
- míní se tím nejen jídlo a něžnost v doslovné podobě, ale i dostatek podnětů, kontaktů a vztahů
- v pozdějším věku se k této potřebě řadí i informace, vzdělání a zájmy
- kdo je v tomto smyslu "dobře živen", má pocit plnosti, naplnění, nasycení. Netrpí přehnanými pocity prázdnoty

PBSP rozeznává 5 základních potřeb

4. potřeba – potřeba podpory -

- každý člověk očekává, že bude podporován – zcela konkrétně i symbolicky
- podpora znamená konkrétně třeba být nesen, nebo moci se opřít, abych nespádl
- kdo je podporován, necítí se být na věci sám
- být podporován znamená rovněž být povzbuzován
- žít s pocitem podpory znamená snad něco jako "žít s větrem v zádech,,
- lidé, kteří mají z dětství bohatou zkušenost s dostatkem podpory, si ji dokáží v dospělém životě dobře zajistit. Mají energii a elán, necítí se slabí, bezmocně vydání napospas životním okolnostem

PBSP rozeznává 5 základních potřeb

5. potřeba – potřeba limitu –

- každý člověk instinktivně touží být limitován
- být limitován znamená něco v tom slova smyslu jako být definován, to jest vědět, kdo jsem a kdo nejsem, odkud kam sahá můj vliv a kde začíná vliv druhých
- mít dobře zažitý limit znamená trochu paradoxně být schopen jít do věcí naplno, moci se do nich opřít beze strachu, že tím způsobím nějakou újmu sobě či druhým
- dobrý zážitek limitu dítěti může poskytnout pečující osoba, která dítě zvládne, která mu poskytne pozornost a zájem
- pečující osoba by měla mít upřímnou radost z dětské živosti, rozpustilosti, z dětského zkoušení síly a experimentů, zároveň by měla být ale v jednání a výchově pevná a nepovolující

PBSP rozeznává 5 základních potřeb

Představila jsem základní potřeby podle PBSP

- tyto potřeby plní v prvopočátku děloha: je v ní místo, ochrana, výživa, podpora (plod z ní nemůže vypadnout), je v ní i limit (je pružná, ale i pevná)
- po porodu dítěte je plnění jeho potřeb na rodičích/pečujících osobě – nejprve zcela konkrétně, to jest dotykem a kontaktem (bonding, vývojová péče – klokánkování) později symbolicky, to jest verbálně i neverbálně
- jak dítě vrůstá do společnosti, nachází své místo, ochranu, výživu, podporu a limit v širším společenství než pouze v rodinném okruhu
- když vše proběhne optimálně, dítě má v dospělosti natolik rozvinutý smysl pro uvedené potřeby, že sám umí úspěšně vyhledávat okolnosti, v nichž se cítí "doma" a rychle se zabydluje. Cítí se bezpečně a dobře detekuje ohrožení, umí vyhledat to, co jej naplňuje, vytvořit si okruh lidí, kteří jej podporují, a zná taktéž své meze. Má též smysl pro plnění potřeb svých dětí i lidí v okolí.

Doporučení – možnost uvažování o základních potřebách dětí

- nejdůležitější období pro vývoj osobnosti každého dítěte je období od početí, přes porod do věku 6 let dítěte; v žádném jiném vývojovém období není dítě tak vnímavé a citlivé jako v tomto období; do 6 let věku se utváří 85% osobnosti každého dítěte
- při utváření vztahu je vhodné mít na paměti uspokojování všech pěti základních potřeb
- základní potřebou dítěte a zároveň jeho cílem, ke kterému všechno směřuje, je pocit bezpečí a lásky. To znamená, že ze všeho nejvíce se dítě potřebuje cítit milováno svými lidmi a být v bezpečí
- základním zdrojem pocitu bezpečí a lásky je důvěrný vztah, jeho prototypem je vztah mezi dítětem a maminkou/pečující osobou

Doporučení – možnost uvažování o základních potřebách dětí

- **důvěrný vztah** mezi dítětem a pečující osobou je tím úplně základním stavebním kamenem pro zdravý vývoj každého člověka
- od tohoto vztahu se odvíjí vše podstatné, myslitelné i nemyslitelné
- mám zde na mysli zdravou neboli **jistou/bezpečnou vazbu** mezi dítětem a pečující osobou
- mimořádně důležitou součástí této bezpečné vazby je zejména **láskyplná péče** obsahující něhu a pohlazení (doteky)
- je vědecky prokázáno, že bezpečná vazba s dostatkem láskyplné péče a pocitem bezpečí je klíčovým předpokladem pro zdravý vývoj každého dítěte a jeho spokojený život
- pokud bezpečná vazba mezi dítětem a pečující osobou nevznikne, může to jeho psychický vývoj, zejména emoční vývoj, celoživotně a nevratně poškodit

Doporučení – možnost uvažování o základních potřebách dětí

- citový vývoj dítěte probíhá na podobném principu jako vývoj rozumový
- to znamená, že mít někoho rád, umět o něho pečovat, být schopen empatie a být spolehlivý - to všechno se dítě učí a dále rozvíjí ve vztahu k pečující osobě

Doporučení – možnost uvažování o základních potřebách dětí

- každé dítě potřebuje mít především jistotu, že „i kdyby se celý svět stavěl na hlavu“, tak pečující osoba bude stále s ním a dítě se na ni může spolehnout
- pokud pečující osoba tento pocit dítěti zajistí, udělá rozhodující krok k jeho spokojenému a naplněnému životu

Co říci závěrem ...

- v kontextu 5 základních vývojových potřeb považuji za velmi záslužné aktivity rodičovského sdružení „Nedokubko“ a aktivity nadačního fondu La Loca Vida s projektem „Život v kufříku“
- obě sdružení svým jedinečným způsobem upozorňují na význam životního příběhu každého dítěte a kladou důraz na jeho životní historii
- některým dětem informace o jejich porodu chybí, díky „Životu v kufříku“, který symbolizuje začátek jejich životní cesty, jsou a budou základní potřeby těchto dětí naplňovány

Děkuji za pozornost

e-mail: jahnova.hana@fnbrno.cz

